

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

AANLEIDING

TOT

HET ZUIVER SCHRIJVEN

DER

NEDERLANDSCHE TAAL,

TEN DIENSTE DER LAGERE SCHOLEN IN DE
PROVINCIE ZEELAND.

DOOR

J. H. van Dale,

HOOFDONDERWIJZER TE SLUIS.

CONTOUR
ALTOON

9891 665 3380

Houdt het voorbeeld der gezonde woorden.

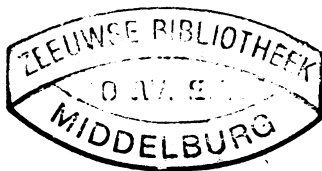
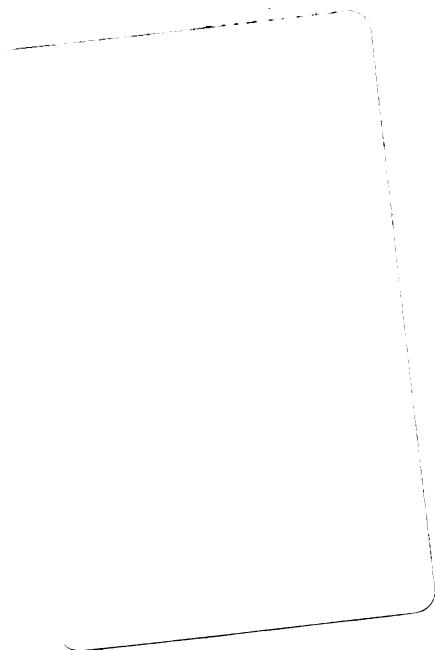

81954

TE AARDENBURG,
BIJ G. P. ROOS.

1858.

2954 C 218

V O O R B E R I G T.

Verschillend zijn de wegen, welke men inslaat, om de leerlingen der lagere school te oefenen in het zuiver schrijven hunner moedertaal. Gebrekkige opstellen en dictées zijn ongetwijfeld middelen, die daarbij het meest worden aangewend: tot ondersteuning van een en ander bragten wij de volgende regelen bijeen. Ze zijn meerendeels op der Zeeuwen uitspraak gegrond en zullen daardoor — we spreken bij ondervinding — te ligter door den leerling begrepen, onthouden en toegepast worden. Wij hebben ondersteld, dat de scholieren, die deze regelen in handen zullen krijgen, bekend zijn met de eerste beginselen der Nederlandsche spraakkunst. Ten slotte raden wij onze mede-

onderwijzers aan, de oefeningen vooral met zorg en herhaaldelijk met hunne leerlingen te behandelen.

Dat overigens dit eenvoudig boekske, dat den onverdeelden bijval van geachte ambtsbroeders erlangen mogt, met welwillendheid ontvangen en met veel nut gebruikt worde, is de wensch van

DEN SCHRIJVER.

Sluis, 25 Junij, 1858.

REGELN VOOR DE SPELLING.

I. DE KLINKERS EN KLANKEN.

1. Elke taal, en dus ook de Nederlandsche of Hollandsche taal, bestaat uit woorden.

2. Elk woord bestaat uit ééne of meer lettergrepen.

3. De lettergrepen bestaan uit letters.

4. De wetenschap, die ons de woorden zuiver of volgens de aangenomen' regelen leert spellen en schrijven, heet de spelkunst.

5. Tot het schrijven onzer taal hebben wij zes en twintig letters noodig, welke in klinkers en medeklinkers worden onderscheiden.

6. De klinkers zijn zes in getal, als: *a, e, i, o, u* en *y*. Deze laatste heet *ip-silon* of Grieksche *i*; zij wordt, om haar van de *ij* of dubbele *i* te onderscheiden, zonder puntjes of stipjes geschreven. Men schrijve dus *Leyden* en *Sint Anna ter Muyden*, en niet *Leijden*, *Sint Anna ter Muijden*.

7. De overige twintig letters heeten medeklinkers. In zekere aangenomene orde geplaatst, vormen de klinkers

en medeklinkers het Nederlandsche alphabeth of *a b c*.

8. Eene lettergreep mag niet op *aa* of *uu* eindigen: men schrijve dus *hazen, weldadig, muren, fluweel*, enz.

9. De verkleinwoorden, als: *raatjes, maatjes, Kaatjes, spaatjes*, van *ra, ma, Ka* en *spa*, enz. maken hierop eene uitzondering. Om verwarring voor te komen schrijft men deze met *aa*.

10. Het meervoud van de woorden, die op *a* of *o* eindigen, mag men op tweeërlei wijze schrijven, als: *raas, egaas, Catoos, numeroos* of *ra's, ega's, Cato's, numero's*. De tweede schrijfwijze wordt ook gebruikt om den tweeden naamval enkelvoud uit te drukken, als: *dit is Cato's pen*; daarom verdient de eerste schrijfwijze de voorkeur, behalve bij het meervoud van de klinkers, klanken en medeklinkers: *twee a's, vijf c's*, enz.

11. Met *e* schrijft men:

1°. De woorden, waarin zij zuiver wordt uitgesproken, als in *ketel, beven, schepen, beken*, enz. Uitgezonderd moeten worden: *beeren, beerenklaauw, filomeelen, kameelen, scheenen, smeecken, veete, zweemen* en *veenen*, dat ook *venen* geschreven wordt.

2°. De woorden, waarin ze in de uitspraak verkort wordt. Men schrijft dus *even, nevens, tevens, kleverig, keten, ketelen, menigte, vermenigvuldigen, verschelen* en *leken* om de uitspraak effen, neffens, teffens, klefferig, ketting of kitting, kittelen, minnigte, verminnigvuldigen, verschillen en lekken.

3°. De woorden, waarin ze met *eu* wordt verwisseld, als: *krepel* om *kreupel*, *lenen* om *leunen*, *peluw* om *peuluw*, enz.

4°. De woorden *wereld, kerel, perel*, die soms *wareld, karel, parel* geschreven worden.

12. Met *ee* schrijft men:

1°. De woorden, waarin zij klinkt als in *leeren*, *mee-nen*, *heele*, enz.

2°. De woorden, waarin zij met *ei* verwisseld wordt, als: *teeken*, *bleeke*, *scheede*, om d' uitspraak *teiken*, *bleike*, *schei*.

3°. De woorden, waarin ze met *ie* verwisseld wordt, als: *zweepen* om *zwiepen*. Uitzondering: *strepen*, dat *striepen* wordt uitgesproken.

13. *Teelen*, eene soort van groote aarden kommen of schotels, wordt gewoonlijk *teilen* geschreven.

14. Met *o* schrijft men:

1°. De woorden, waarin zij zuiver uitgesproken wordt, als: *koken*, *sloten*, *toren*, *scholen*, enz. Uitzonderd zijn: *poover*, *poozen*, *verpoozen*, *mooten*, *mooren*, *koonen*, *slooven* en *goochelen*.

2°. De woorden, waarin zij met *eu* verwisseld wordt, als: *vogel* om *veugel*, *logen* om *leugen*, *honig* om *euning*, enz.

3°. De woorden, waarin zij als eene korte *u* klinkt, als: *butter*, *schuttel* voor *boter* en *schotel*.

4°. De woorden, waarin zij als *oe* klinkt, als: *kogel*, *dozijn*, *hovenier*, *wogen*, *romer* om *koegel*, *doezijn*, *hoevenier*, *woegen* en *roemer*.

5°. De woorden, waarin zij verkort wordt, als in *kommen*, *groover*, *grovelijk*, *brosse*, *lossen*, *maggen*, voor *komen*, *grover*, *grovelijk*, *broze*, *lozen* en *mogen*. Uitzonderingen zijn: *indoppen* en *afstroopen* voor *indoopen* en *afstroopen*.

15. Met *oo* schrijft men:

1°. De woorden, waarin zij klinkt als in *brood*, *loochenen*, *gedoogen*, *oolijk*, enz. Uitzonderingen zijn: *frambozen*, *matrozen*, *schromen* en *vrolijk*.

2°. De woorden met den uitgang *nooten*, als: *speelge-*

nooten, echtgenooten, lotgenooten, hoewel dit met de uitspraak in strijd is.

16. De *ij* komt voor in die woorden, waarin zij, volgens de oorspronkelijke uitspraak, als *ii* klinkt, zoo als: in *hijlikmaker, lijster, terwijl, spijker*, enz. Uitzonderd moet worden het woord *boekweit*.

17. De *ij* klinkt in sommige worden als de lange *u*, als: in *blijven, twijfelen, vijf, wijf, pijp* en *begrijpen*.

18. De *ij* gaat soms tot eene korte *i* over, als in *slik* en *grinzen* voor *slijk* en *grijnzen*. Ook den uitgang *lijk* spreekt men als *lik* uit, wat zelfs bij het lezen moet worden in acht genomen.

19. De *ij* gaat bij de persoonlijke voornaamwoorden *gij, wij, mij* en *zij* tot eene zacht korte *e* over. *Bijzonder* wordt als *bizonder* of *bezonder* uitgesproken en gelezen.

20. De *ei* komt voor in die woorden, welke den *ei*-klank behouden; derhalve in: *beitel, weinig, steil, einde*, enz. Uitzonderingen zijn: *hijtschen, zijtsje, eijs* en *schijfschieten*.

21. Met *au* schrijft men de woorden: *dauw, kauw, saus, saucijs, paus, pauze, lauweren, laurier, herauten, pauk, klauteren, Augustus, August, Maurits, Paulus, Laurens, Saul, Claudius*, enz.

22. Met *aa* schrijft men onder anderen: *laauw, blaauw, flaauw, gaauw, raauw, paauw, naauw, graauw, miaauw, maauwen, kaauwen* of *knaauwen, snaauwen, kraauwen, nabauwen, bijtebaauw, kabeljaauw, klaauw, praauw, braauwen* en *wenkbraauwen*.

Schaauw is eene samentrekking van *schaduw*.

II. DE MEDEKLINKERS.

23. Algemeene regels. De medeklinkers worden alleen verdubbeld na eenen korten klank. Men schrijve dus: *asem, bloesem, droesem, deesem, zeisen, geesel, afgrijzelijk, prijselijk, dwaselijk, huiselijk, vreeselijk, geloofelijk, lafenis.*

24. De woorden, die op eene toonlooze lettergreep uitgaan, verdubbelen in het meervoud de laatste letter van die lettergreep niet. Het meervoud van *ader, engel, monnik, perzik, lemmet* is dus *aderen, engelen, monniken, perziken, lemmeten.*

Uitgezonderd worden de woorden, die op *is* eindigen: men schrijve dus *notarissen, secretarissen, archivarissen, enz.*

25. Om te weten of een woord op *b* of *p*, *d* of *t* moet eindigen, wordt het verlengd, door het in 't meervoud over te brengen, of op eenige andere wijze. Zoo schrijft men *tob, slib, hebzucht* om *tobben, slibben, hebben; brood, vijand* om *brooden, vijanden*. Op gelijke wijze *begeerd, bloed, jeugd, niets*, om *begeerde, bloedig, jeugdig, nietig*, enz. Even zoo schrijft men:

reeds om *gereed*;

steeds om *gestadig*;

sinds om *sedert*;

ginds om *ginder*;

smidse om *smid*;

hutspot om *hutten*, d. i. stooten.

ambt om *ambacht*.

26. De woorden *iemand* en *niemand* eischen de *d*, *behebt* en *gevonnist* eene *t* op het einde.

27. Wanneer het bijvoegelijk naamwoord op *r* eindigt, wordt vóór den vergrootenden uitgang *er* eene *d* ingelascht.

Men schrijve dus: *schooner, feller, grooter, sneller*, doch *zwaarder, duurder*, enz.

28. Wanneer men den *uitgangheid* weglaat van de woorden, welke daarop eindigen, moet er een goed woord overblijven. Men schrijve dus: *toegevendheid, oploopendheid, genegenheid, gelegenheid*, en niet *gelegendheid*.

29. Bij de werkwoorden eindigt de derde persoon enkelvoud van den tegenwoordigen tijd der aantoonende wijs altijd op *t*; b. v. *hij zaait, lacht, houdt, wordt, werkt*, enz. Uitgezonderd zijn: *hij is, kan, mag, zal* en *wil*.

30. De tweede persoon eindigt op *t* in alle tijden, als: *gij leest, laast, hebt gelezen, hadt gelezen, zult lezen* en *zoudt lezen*.

31. De *t* wordt toegelaten in de volgende woorden: *mijnentwil, wentwil, harentwil, zijnentwil, hunnentwil, onzentwil, mijnenthalve, wenthalve, harentwege, zijnentwege, wezentlijk, opentlijk, gezamentlijk, namentlijk, ordentlijk*. — In de samenstellingen met *halve, wil* en *wege* mag men de *t* niet weglaten; de overige woorden worden ook zonder *t* geschreven: *ordentlijk* wordt dan *ordelijk*.

32. De volgende zelfstandige naamwoorden beginnen met eene *c*: *ceder, cedel* of *ceël, cel, cement, cent, cichorei, cijfer, cijns, cilinder, cimbaal, cigar, cipier, cipres, cirkel, citer, citroen, cachet, courant, concilie, contract, catechisatie, czaar, commissaris*.

Ook komt de *c* voor in: *October, district, secretaris, officier, redactie, vacantie, oceaan, advocaat, procureur, December, policie, specerij, medicijnen*.

33. Met *ch* spelt men de volgende woorden: *chaos, cherub, cholera, chocolade, chijl, christen, christelijk, Christus, chronologie*. Al de opgenoemde woorden zijn van vreemden oorsprong.

34. Op *ch* eindigen de woorden: *ach, och, noch, doch, toch* en *zich*. Zoo ook *lach, gelach* van *lagchen*; *kuch, gekuch* van *kugchen*, enz.

35. Met eene *g* schrijft men de woorden, die betrekking hebben op, of afgeleid zijn van woorden, waarin eene *g* voorkomt. Zoo schrijft men:

<i>gewicht, gewichtig</i>	om <i>wegen</i> ;
<i>regt, rigten, rigters</i>	om <i>regel</i> ;
<i>neerslagtig, slagten, geslagt</i>	om <i>geslagen</i> ;
<i>gezicht, opzicht</i>	om <i>zagen</i> ;
<i>betigten</i>	om <i>aantijgen</i> ;
<i>digt</i>	om <i>dijgen</i> ;
<i>pligt, plegtig</i>	om <i>plegen</i> ;
<i>magt</i>	om <i>mogen</i> ;
<i>klagt</i>	om <i>klagen</i> ;
<i>bragt</i>	om <i>brenge</i> n;
<i>togt, hartstogt</i>	om <i>getogen</i> ;
<i>bogt</i>	om <i>buigen</i> ;
<i>vendrig (vaandrager), dragt,</i>	
<i>eendragt</i>	om <i>dragen</i> ;
<i>deugd</i>	om <i>deugen</i> ;
<i>vlugt, vlugtig</i>	om <i>vliegen</i> ;
<i>jagt</i>	om <i>jagen</i> ;
<i>jeugd</i>	om <i>jong</i> ;
<i>gedrogt</i>	om <i>bedriegen</i> ;
<i>geneugten</i>	om <i>genoegen</i> ;
<i>vreugd</i>	om <i>verheugen</i> .

36. Met *ch* schrijft men die woorden, die betrekking hebben op, of afgeleid zijn van 1°. woorden, waarin eene *k* voorkomt. Zoo schrijft men:

<i>zoekt, gezocht</i>	om <i>zoeken</i> ;
<i>wacht</i>	om <i>waken</i> ;

<i>smachten</i>	om <i>smaken</i> ;
<i>nacht</i>	om <i>naken</i> ;
<i>jicht</i>	om <i>jeuken</i> ;
<i>slachten , geslachten</i>	om <i>gelijken</i> ;
<i>pracht</i>	om <i>pronken</i> ;
<i>smacht</i>	om <i>smaken</i> ;
<i>gewrocht</i>	om <i>werken</i> ;
<i>zwichten</i>	om <i>bezwijken</i> ;
<i>specht</i>	om <i>pikken</i> ;
<i>zicht</i>	om <i>sikkel</i> ;
<i>dicht , gedachte , gedachtenis</i>	om <i>denken</i> ;
<i>trachten , trechter</i> en de uitgangen <i>drecht , trecht</i> en <i>tricht</i> in plaatsnamen, als <i>Dordrecht , Zwijndrecht , Utrecht , Maastricht ,</i>	om <i>trekken</i> ;
<i>geelzucht , miltzucht</i>	om <i>ziekte</i> .

2°. Woorden, waarin eene *b* of *p* voorkomt, als:

<i>kocht , verkocht</i>	om <i>koopen</i> ;
<i>luidruchtig , ruchtbaar , gerucht , berucht</i>	om <i>roepen</i> ;
<i>verknocht</i>	om <i>knoopen</i> ;
<i>knecht</i>	om <i>knaap</i> ;
<i>hecht</i>	om <i>hebben</i> .

3°. Woorden, waarin eene *f* of *v* voorkomt, als:

<i>nicht</i>	om <i>neef</i> ;
<i>gracht , krocht</i>	om <i>graven</i> ;
<i>gewricht</i>	om <i>wrijven</i> ;
<i>achter</i> en <i>echter</i>	om <i>af</i> .

4°. Nog heeft men *schicht* van *schieten* ; *zwachtel* van *zwaaijen* ; *pacht* van *paaijen* , d. i. betalen.

37. Met *ch* schrijft men ook die woorden, wier afkomst minder duidelijk is, als: *acht , vacht , zacht , kracht , hecht , slecht , rechten , licht , wicht , stichten , vocht , doch-*

ter, ochtend, nuchter, lucht, vrucht, geducht, zucht, enz.

38. De *h* komt nimmer op het eind eener lettergreep. Men schrijve dus liever *Jehova*, *halleluja*, dan *Jehovah*, *hallelujah*.

De woorden *thans* en *althans* eischen de *h*, die in *nogtans* niet wordt toegelaten.

39. Daar de *h* in de dagelijksche uitspraak niet gehoord wordt en de *g* daarentegen niet wordt weggelaten, lette men hierop, om te weten of een woord met *g* of *h* gespeld moet worden.

40. Met *gch* schrijft men de volgende woorden: *ligchaam, kagchel, lagchen, pogchen, wigchelaar, hagchelijk, rogchelen, kugchen, krugchen, rigchel, tighel, schagcheren, enz.*

41. De woorden die op *f* eindigen, voorafgegaan door een' langen klank, nemen in het meervoud eene *v* aan. Zoo wordt *hoef*, *hoeven*; *duif*, *duiven*, enz. Uitgezonderd moeten worden de woorden *luif* (luifel) dat *luifen* en *telegraaf*, dat *telegrafen* maakt.

42. Wanneer een woord, dat op *ei, ui, aai, ooi* of *oei* eindigt, verlengd wordt door achtervoeging van *e, en, ers* of *ing*, moet er eene *j* ingelascht worden. Zoo wordt *lui*, *luije*; *lei*, *leijen*; *ei*, *eijers*; *draai*, *draaijing*, en schrijft men ook *moeijelijk, bemoeijing, schuijers, schooijers, enz.*

43. *Vloo, koe* en *stroo* wordt *vlooijen, koeijen* en *strooijen*.

44. Achter de overige klinkers of klanken mag bij verlenging de *j* niet gevoegd worden. Men schrijve dus *vrijë, zeeën, spieën, knieën, drieën, kneuën, kweën*.

45. De basterdwoorden op *ie* nemen in het meervoud alleen eene *n* aan: *compagnie, harmonie, schalie, tralie* vormen *compagniën, harmoniën, schaliën, traliën*.

46. De *j, v* of *z* mogen niet op het eind eener let-

tergreep komen, dan alleen bij verkortingen. Zoo schrijft men b. v. *strooij'* voor *strooije*, *leev'* voor *leve*; *deez'* voor *deze*, en dit dan nog maar alleen in gedichten of verzen. Men schrijft ook *leef'*, *strooi'*, *dees'*.

47. Alle stoffelijke bijvoegelijke naamwoorden moeten op *n* eindigen; men schrijve dus *ijzeren* ringen, *koperen* potten, *linnen* handdoeken, enz. Hiervan moeten uitgezonderd worden *lakensche*, *kamerdocksche*, *vriesche*, *neteldoek-sche*, enz.

48. De bijvoegelijke naamwoorden die op *lei* en *hande* uitgaan, nemen geene *n* aan. Ook mag de uitgang *lei* nimmer *leije* geschreven worden.

49. De woorden, die op *s* eindigen, voorafgegaan door eenen langen klank, nemen in het meervoud eene *z* aan, als: *huis*, huizen; *roos*, rozen. Hiervan moeten uitgezonderd worden *spies*, *kruis* en *struis*, *paus*, *saus* en *kous*, die in het meervoud de *s* behouden.

50. De woorden die op *ns* eindigen, behouden de *s* in het meervoud, b. v.: *schans*, schansen; *spons*, sponsen, enz. Uitgezonderd moeten worden: *cijns*, *accijns*, *bons*, *lins*, *gans*, *grens* en *trens*, die de *s* in *z* veranderen.

51. In de woorden, die op *zins* eindigen, wordt de *s* alleen ingelascht in *geenszins*, en men schrijft dus: *allezins*, *veelzins*, *eenigzins*, *anderzins*. Velen voegen in al deze woorden, om den wille der uitspraak, eene *s* in.

52. De woorden *samen*, *te samen*, *samentellen*, *samenvoegen*, enz. worden met eene *s* geschreven, doch *verzamelen*, *opzamelen*, *inzamelen*, *gezamenlijk* en de uitgang *zaam*, in *leerzaam*, *gehoorzaam*, enz. eischen de *z*. Velen schrijven ook de eerstgenoemde woorden met eene *z*.

53. De volgende woorden worden met *sch* geschreven; als: *asch*, *wasch*, *blusschen*, *musschen*, *tusschen*, *brieschen*,

drieschen, disschen, visschen, wisschen, dorschen, torschen, navorschen, kikvorschen, kuischen, druischen, ruischen, bruischen, tuischen, eischen, hijsschen, krijschen, esschen, lesschen, flesschen, lasschen en wasschen.

III. VORMING DER VERKLEINWOORDEN.

54. De zelfstandige naamwoorden, die op *d, t, f, g, ch, k, p, s* en *sch* eindigen, worden verkleind door achtervoeging van *je*, als: *blaadje, plantje, stoofje, boogje, lachje, kruikje, stoepje, roosje, vischje*. Uitzondering: *meid* wordt *meisje*.

55. Die op *l, n, r* of *w* en op eenen *klinker* of *tweeklank* eindigen, nemen *tje* aan, als: *kooltje, graantje, varkentje, vuurtje, leeuwte, koetje, kneutje, kraaitje, leitje*, enz. Men lette er op, dat die, welke op eene enkele *a, e* of *o* eindigen, deze letter bij de verkleining verdubbelen; b. v.: *spaatje, reetje, Catootje, Kootje*.

56. De woorden, die op *m* uitgaan, voorafgegaan door eenen verlengden *klinker* of *tweeklank*, en ook die, welke met eenen korten *klank* op *lm* en *rm* eindigen, eischen *pje*; als: *raampje, zeempje, riempje, oompje, duimpje, olmpje, armpje, zalmpje, wormpje*, enz. *Bloempje* schrijft men ook wel *bloemetje*.

57. Vele woorden, die op *b, g, l, m, n* en *r* eindigen, voorafgegaan door een' korten *klank*, verdubbelen deze letter en nemen *etje* aan, als: *tobbetje, ruggetje, spelletje, kommetje, pannetje, karretje*.

58. De zelfstandige naamwoorden die den korten *klank* van het enkelvoud in het meervoud in eenen langen *klank* veranderen, behouden meestal dien langen *klank* bij de verkleining; b. v. *pad, paden, paadje; blad, bladen, blaadje*;

glas, glazen, glaasje; vat, vaten, vaatje; slot, sloten, slootje; schip, schepen, scheepje, enz. Uitzonderingen zijn: hof, hoven, hofje; weg, wegen, wegje; graf, graven, grafje; stad, steden, stadje; draf, draven, drafje, enz.

59. Men heeft nog de verkleinende uitgangen *jen, ken, ske, sken* en *lijn*, als: *blaadjen, draadken, boekske, hoeksken, oogelijn, maagdelijn* voor *blaadje, draadje, boekje, hoekje, oogje* en *maagdje*, dat gewoonlijk *maagdetje* wordt uitgesproken.

OEFENINGEN,

TER TOEPASSING VAN HET GELEERDE.

Hoe schrijft men het meervoud van de woorden raad, straat, maar, soldaat, plaat, pilaar, sieraad, vischgraat, draad, kraan, staal, graaf, kaas, baas, blaas, kerkraam, zandplaat, graan, staat, lijnwaad, gewaad, bad, blad, vat, levenspad, graf, staf, staaf, galeislaaf, raaf, haag, gaaf, zoutvat, euveldaad, aam, bijnaam, voornaam, schandnaam, agaat, gemeenteraad, aal, paal, baal, schaal, waterstraal, koraal, maal, zondaar, barbaar, gitaar, minnaar, smaak, blaaskaak, staak, draak, vischhaak, taal, raap, kaap, dijkgraaf, gaas, halskraag, waag, landplaag, zondag, misslag, dal, generaal, admiraal, korporaal, sandaal, kraan, traan, lijnbaan, kaan, laan, glorievaan, ambtenaar, landzaat, braam, gevaar, voorzaat, vruchtschaal, oceaan, knutseelaar, neusgat, oorzaak, twistzaak, leeraar, schoollokaal, kameraad, lessenaar, lineaal, landmaat, kanaal, onderdaan, vioolsnaar, avondmaal, meridiaan, nederlaag, plunderaar, borduurraam, sjaal, doodslag, lokaas, oliezaad en honigraat?

Verlengt de volgende woorden door achtervoeging van e:
Kwaad, gehaat, laat, versmaad, braaf, verzaad, leerzaam,

dankbaar, vreedzaam, kaal, vaal, gaar, traag, dwaas, eetbaar, bepraat, voornaam, aangenaam, deugdzaam, bekwaam, vruchtbaar, eerzaam, raar, bestraat, weêrgaasch, gaaf, schraal, staag, laag, haar, openbaar, zwaar, klaar, graag, koloniaal, ovaal, brutaal, speciaal, werkzaam.

Voegt den uitgang ig achter de volgende woorden: wel-
daad, middelmaat, staat, genade, ongenade, misdaad,
maat, baat.

Hoe schrijft gij het meervoud van uur, landhuur, grens-
muur, schaduw, kuur, zwaluw, nabuur, schuur, zuur,
morgenuur?

Hoe schrijft men 't meervoud van spa, ra, fa, papa,
Anna, Eva, Maria, ega, ga, massa, Salomo, Cato, Ko,
hobo, flamingo, solo, Cicero, Otto, Hugo, Na, Ida,
Mina, numero, duo, trio, a, e, i, o, u, ij, b, oe, d, ui?

Welk onderscheid is er tusschen: Eden en eeden, we-
ken en weeken, heelen en helen, heele en hele, leenen
en lenen, steenen en stenen, beeten en beten, geene en
gene, meeren en meren, reeden en reden, reede en rede,
ree en re, veeger en veger, wezen en weezen, keten en
keeten, telen en teelen, tere en teêre, degen en deegen,
eekel en ekel, leeder en leder, meede en mede, heeren
en heren?

Verlengt de volgende woorden door achtervoeging van e:
bested, gekleed, gesmeed, gereed, gemeen, veel, geheel,
geel, geen, breed, vrees, bleek, wreed, gekneed, scheef,
personeel,

Brengt de volgende woorden in het meervoud over: week, spit, lid, schip, kleeid, steen, meer, teen, beet, reet, smid, heer, speer, paneel, ~~wa~~arheid, geweer, keel, spel, gebed, grootheid, vouwbeen, zonneleen, kasteel, gareel, bezemsteel, bloedzweer, oordeel, steek, keer, kneep, veen, peer, pees, koolmees, wees, boekdeel, zoutkeet, zwarigheid, scheen.

Welk onderscheid bestaat er tusschen: kolen en koolen, sloten en slooten, poten en pooten, koper en koper, slopen en sloopen, roven en rooven, logen en loogen, schoten en schooten, stropen en stroopen, horen en hooren, toogen en togen, loover en lover, speelnooten en speelnooten, genoten en genooten, loven en gelooven, Rome en roomen?

Verlengt de volgende woorden door achtervoeging van e: genood, geloot, gedood, vergood, groot, bloot, daad, grof, snood, kloof, bloed, voos, loos, roekeloos, zorgeloos, nameloos, rood, hoog, droog, schoon.

Hoe schrijft gij 't meervoud der volgende woorden: brood, gebod, sloot, afgod, kroot, poot, toon, nachtslot, boon, persoon, hol, school, kroon, hof, lot, roos, doos, matroos, framboos, abrikoos, windhoos, pistool, houtskool, bloemkool, schoor, boor, kniesoor, sloot, kantoor, konfoor, vischboot?

Welk onderscheid is er tusschen: het IJ ¹⁾ en het ei, rij en rei, blij en blei, zij en zei, hij en hei, mij en Mei, Rijn ¹⁾ en rein,

¹⁾ 't Ligt in den aard der zaak, dat de leerling in alle eigennamen, welke het onderwijs in de aardrijkskunde hem leert kennen, den *ei*-klank

rijzen en reizen, wijden en weiden, mijden en meiden, wijde en weide, stijl en steil, leiden en lijden, vleijen en vlijen, nijgen en neigen, Trijn en trein, gerij en gerei, wij en wei, ijken en eiken, peilen en pijlen, vijlen en veilen, zeil en zijl, bereiden en berijden, zijsje en zeisje, eischen en hijschen, reiken en rijken, brij en brei, mijt en meid, vlijt en vleit?

Is er ook onderscheid tusschen: rouw en raauw, douw en dauw, mouw en maauw, kouw, kauw en kaauw, bouwen en baauwen, nabouwen en nabaauwen, brouwen en braauwen, Pouw en paauw, Louw en laauw, Gouwe en gaauwe, schouw en schaauw?

Welk onderscheid bestaat er tusschen: hardt, hart, hard en hert; houd en hout; bouwt, boud en bout; bed en Bet; boord, boordt en boort; windt, wind en wint; aard, aardt en Aart; baard en baart; band en bant; paard en paart; bedaard en bedaart; blood en bloot; eed en eet; Zweed en zweet; noodt, nood en noot; koud en kout; raat, raad en raadt; wand en want; bood en boot; bod en bot; bond en bont; geschud en geschut; gewed en gewet; graad en graat; mild en milt; rad en rat; speld en spelt; wild en wilt; baadt en baat; bid en bit; deugd en deugt; moed en moet; snood en snoot? Welke der genoemde woorden hebben meer dan ééne beteekenis?

Brengt de volgende bijvoegelijke naamwoorden en bijwoorden in den vergrootenden trap over: fel, hel, snel, guur, zwaar,

laat hooren. Hier toch volgt hij de uitspraak zijns leermeesters: de schrijftaal. De onderwijzer make er hem opmerkzaam op.

klaar, snood, wreed, dankbaar, leerzaam, slap, dun, zorgeloos, boos, werkzaam, dom, koud, warm, teêr, eer, vroeg, laat, goed, ver, wild, wijs, smal, vuil, duur, zout, zoet, klein, dik, grof, gaaf, kalm, oud, schuin, schuinsch, doof, vruchtbaar, zorgeloos, sneeuw wit, beendroog, ijskoud, na, blij, bedroefd, plat, wit, groen, weinig, breed, groot, versch, eerbiedig, schelmachtig, vaal, vriendelijk, ernsthaftig.

Spelt den derden persoon enkelvoud van den tegenwoordigen tijd der aantoonende wijs van de volgende werkwoorden: lagchen, pogchen, kugchen, rooven, dooven, snuiven, spitten, laten, besmetten, gaan, zien, doen, branden, worden, laven, baden, nooden, rijden, zenden, wenden, mijden, wonden, spelen, leeren, durven, liggen, leggen, dwarsdrijven, psalmzingen, klapwieken, dagdieven, tobben, slibben, houwen, schuwen, spuwen, suizen, blazen, razen, missen, stuiven, woeden, broeden, maaijen, zaaijen, gooijen, plooijen, verfoeijen, bemoeijen, tooijen, geeuwen, woeden, broeden, verhoeden, willen, zullen, kunnen, draaijen, versmaden, beladen, weiden, geleiden, winden, binden, kribben, vergaan, staan, krugchen, mogen, zijn, dwarsboomen, vermoeden, verfraaijen, sluiten, schrobben, kiezen, verliezen.

Welk onderscheid bestaat er tusschen: dog en doch, licht en ligt, wicht en wigt, geslacht en geslagt, lag en lach, nog en noch, zigt en zicht, egt en echt, gelag en gelach?

Is er ook onderscheid tusschen de volgende woorden: houd en goud, haan en gaan, haar en gaar, hoed en goed, heur en geur, huid en guit, held, geldt en geld, heeft en geeft, beheeren en begeeren, verhoeden en vergoeden, have en gave, haven en gaven, haard, gaard en gaart, halm en

galm, Hans, gans en gansch, haren en garen, harst en garst, hooijen en gooijen, heel en geel, hek en gek, hier en gier, hooi en gooi, haaf en gaat, hij en gij, gevel en hevel, vergeven en verheven, geen en heen, goede en hoede, ginder en hinder, hal en gal, hang en gang, voorgang en voorhang, haver en gaver, helen en gelen, heler en geler, heul en geul, ha en ga, haas en gaas, verhuizen en verhuizen, heeren en geeren, huur en guur, hunnen en gunnen, gorten en horten, gorden en horden, git en hit, gom en hom?

Zegt ook het onderscheid in beteekenis tusschen: echt en hecht, echter en hechter, een en heen, eer en heer, eeren en heeren, egge en hegge, ei en hei, el en hel, elft en helft, engel en hengel, erkennen en herkennen, euvel en heuvel, aan en haan, aar en haar, aard en haard, aas en haas, akker en hakker, ark en hark, ooi en hooi, ooren en hooren, orde en horde, uil en huil, uur en huur, open en hopen, oven en hoven, op en hop, en en hen, er en her, ik en hik, al en hal, effen en heffen, inkt en hinkt, oog en hoog, uwen en huwen, of en hof, eerst en heerscht, ebben en hebben, ooft en hoofd, oogst en hoogst, oud en houd, oost en hoost, oord en hoort, ooit en hooit, uit en huid, Els, els en helsch, eelt en heelt, Ant en hand, eerlijk en heerlijk, ekel en hekel.

Brengt de volgende woorden in het meervoud over: brief, druif, werf, zalf, schaaf, graf, bef, slof, stoof, kalf, turf, korf, slaaf, graaf, telegraaf, kuif, huif, luif, groef, kloof, bui, knie, kraai, kei, ei, drie, boei, fooi, bij, ui, twee, galerij, galei, papegaai, harmonie, pastorij, bezie, knoei, zwaai, dij, kwe, natie, tralie, schalie, spie, rei, rij.

Hoe vormen de volgende woorden hun meervoud: baas, bies, buis, sluis, doos, reus, hoos, haas, kruis, slons, kans, gans, balans, lans, saus, paus, lens, glans, trans, trens, pochhans, accijns, dons, ons, grens, kous, soes, roos, aalmoes, abrikoos, vlies, pluis, dans, pens?

Zegt mij het onderscheid tusschen: as en asch, ras en rasch, tas en tasch, was en wasch, wassen en wasschen, gans en gansch, Frans en Fransch, struis en struisch, lessen en lesschen, las en lasch, wis en wisch, bos en bosch, los en losch, dorst en dorscht, vers en versch, mos en mosch, mars en marsch, schots en Schotsch, vergeefs en vergeefsch, links en linksch, averegts en averegtsch, schuins en schuinsch, kies en kiesch, Rus en rusch, beurs en beursch.

Vormt de volgende woorden tot verkleinwoorden: hond, vriend, paard, druif, brief, hoef, vraag, galg, dwerg, lach, balk, kruk, bank, dorp, stoep, schaap, kous, laars, bies, flesch, bosch, musch, school, viool, wiel, tuin, steen, lijn, deur, schaar, snoer, kieuw, schaduw, gebouw, kei, bui, kraai, plooi, prooi, ree, stroo, spa, fa, ega, Anna, Eva, kwe, re, hobo, numero, o, a, Cicero, droom, naam, duim, toom, helm, psalm, vorm, scherm, krib, schub, bal, schol, stem, kim, kin, kar, tor, ster, spar, tol, krul, stam, meid, staf, staaf, weg, schip, bod, gat, schot, glas, slot, sloot, gebed, hof, blad, rad, vat, pad, split, stad, lot, graf, graaf, draf, slag, afgod.

Maakt de volgende woorden tot stoffelijke bijvoegelijke naamwoorden: goud, zilver, laken, linnen, baai, koper, ijzer, tin, lood, stroo, leem, neteldoek, wol, metaal, purper,

vriesch, hout, scharlaken, kamerdoek, aarde, bombazijn, zijde, fluweel, spinsbek of pinsbek, saai, saaijet of sajjet, sits, leder, katoen, garen, diamant, marmer, albast, koraal, diemet ¹⁾, pleet, staal, kant, gaas, bont, hermelijn, mahoniehout, ebbenhout, acaciahout, kristal, blik, glas, brons, taf, satijn, juweel, roodkoper, geelkoper, porselein, kalamink, mousseliën en flanel.

¹⁾ Men denke aan het meervoud van *lemmet* in de beteekenis van *katoen in eene kaars*. Zie 24.

